

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра цивільного процесу

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«НОТАРІАТ ТА НОТАРІАЛЬНІ ДІЇ КОНСУЛЬСЬКИХ УСТАНОВ»**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – за вибором студента

Рік набору – 2021

Затверджено на засіданні
Вченої ради
протокол № від р.

Ректор

_____ **Анатолій Гетьман**

Харків – 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Нотаріат та нотаріальні дії консульських установ» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2021. -18 с.

Розробники

Баранкова Вікторія Валеріївна – кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри цивільного процесу

Шутенко Оксана Василівна – кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри цивільного процесу

Затверджено на засіданні кафедри цивільного процесу
(протокол № 1 від 13.09.2021 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні кафедри цивільного процесу
(протокол № 9 від 08.06.2022 р.)

Завідувач кафедри- Гусаров Костянтин Володимирович, доктор юридичних наук, професор

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	5
3.Зміст програми навчальної дисципліни.....	7
4. Обсягі структура навчальної дисципліни.....	9
4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання.....	9
4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання.....	10
5. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання	11
6. Критерії оцінювання результатів навчання.....	12
7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання.....	14
8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	15

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Нотаріат та нотаріальні дії консульських установ» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Право» другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4,0	Галузь знань – 08 «Право»	За вибором студента	За вибором студента
Модулів – 2		Рік підготовки: 2021-2022	Рік підготовки: 2021-2022
	Спеціальність – 081 «Право»	семестр	семестр
Загальна кількість годин - 120		1-2	1-2
	Рівень освіти – другий (магістерський)	Лекції	Лекції
		20 год.	6 год.
		Практичні заняття	Практичні заняття
		20 год.	4 год.
	Тижневих годин для денної форми навчання : аудиторних – 2 - 4, самостійної роботи студента - 6 - 8.	Самостійна робота	Самостійна робота
		80 год.	110 год.
		Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (диференційований і залік)	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (диференційовані й залік)

Метою навчальної дисципліни «Нотаріат та нотаріальні дії консульських установ» є формування та засвоєння знань та інших компетентностей щодо основних категорій та інститутів нотаріального права, системи органів та посадових осіб, які вчиняють нотаріальні дії, загальних та спеціальних правил вчинення нотаріальних дій, процесуальних особливостей вчинення нотаріальних дій консульськими установами.

Завдання:

- оволодіння навичками самостійної практичної роботи з нотаріальними нормами,
- засвоєння суті правових категорій нотаріального процесу,
- усвідомлення змісту нотаріальних процесуальних правових інститутів,
- розуміння об'єктивних закономірностей розвитку нотаріальних процесуальних правовідносин
- уміння визначати конкретний зміст норм нотаріального процесуального права,
- навички тлумачення та правильного застосування норм права при вчиненні конкретних нотаріальних дій,
- розуміння та правильне тлумачити судової практики з питань пов'язаних із вчиненням нотаріальної діяльності та розглядом цивільних справ, що впливають із попереднього вчинення нотаріальної дії або відмови у її вчиненні,
- набуття досвіду науково-дослідної роботи в галузі нотаріального процесуального права.

Пререквізити: Актуальні проблеми міжнародного права, Право міжнародних договорів.

Кореквізити: Міжнародне право прав людини, Міжнародний цивільний процес.

2. Очікувані результати навчання

3.

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

РН - 1.	Здатність продемонструвати знання й розуміння теорії нотаріального процесу.
РН -2.	Здатність продемонструвати знання й розуміння проблематики нотаріальних процесуальних правовідносин в аспекті глобалізації.

РН -3.	Проаналізувати методологічні аспекти взаємодії теорії нотаріального та цивільного процесів.
РН -4.	Проаналізувати особливості інноваційних тенденцій розвитку нотаріального законодавства та нотаріальної практики.
РН- 5.	Охарактеризувати методи дослідження ефективності нотаріальної практики.
РН- 6.	Визначати індикатори якості й ефективності нотаріальної практики.
РН- 7.	Визначати правові механізми реалізації нотаріального обігу в різних правопорядках.
РН -8.	Виявляти готовність до прийняття рішень у складних ситуаціях при провадженні конкретної нотаріальної справи.
РН- 9.	Доводити епістемологічну правомірність висунення теоретичних альтернатив при проведенні наукових досліджень у царині нотаріату.
РН- 10.	Вміння аналізувати нотаріальні нормативно-правові акти з метою визначення необхідного кола юридичних фактів та документів-доказів для вчинення нотаріальної дії й дотримання загальних та спеціальних правил вчинення нотаріальних дій.

Викладання навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей та досягнення результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти відповідної спеціальності та освітньо-професійною програмою «Право», а саме:

Загальних компетентностей:

ЗК - 6. Навички збору і аналізу інформації з національних і міжнародних джерел.

ЗК - 7. Навички використання інформаційних технологій і баз даних.

ЗК - 15. Здатність реалізовувати функції у предметно-практичній діяльності

Спеціальних компетентностей:

СК - 20. Знання дипломатичного і консульського права, спеціальних місій, права зовнішніх зносин міжнародних організацій та практики правозастосування.

СК - 23. Здатність надавати юридичні висновки й консультації з питань міжнародного права, розробляти міжнародно-правову позицію в інтересах держави.

Програмних результатів навчання:

ПРН - 4. Демонструвати знання джерел міжнародного права як результату процесу міжнародної правотворчості.

ПРН 6. Здійснювати аналіз законодавства України на відповідність нормам міжнародного права.

ПРН - 12. Розкрити знання сфер дії національно-правового та міжнародно-правового регулювання громадянства.

ПРН - 18. Виявляти знання теорії та практики міжнародного приватного права, застосування судами іноземного права, підстави і межі застосування уніфікованих та колізійних норм.

ПРН 20. Здійснювати контроль за реалізацією юридичних рішень, застосовувати визначені юридичні процедури контролю.

ПРН - 22. Володіти навичками правового оформлення суб'єктивних прав, юридичних фактів, проекти заяв, скарг та інших документів правового характеру.

ПРН 23. Демонструвати здатність до праці в міжнародно-правовому контексті.

4. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальна характеристика нотаріату в Україні.

Світові системи нотаріату. Нотаріат в Західній Європі. Виникнення та розвиток нотаріату в Україні. Англосаксонський нотаріат. Нотаріат

класичного типу. Міжнародний союз нотаріату. Основні стандарти нотаріату класичного типу та їх відтворення у законодавстві України.

Нотаріат як орган безспірної юрисдикції. Нотаріат як інститут превентивного правосуддя. Поняття нотаріату. Поняття нотаріальної діяльності. Завдання нотаріату. Функції нотаріату. Предмет нотаріальної діяльності. Розмежування судової та нотаріальної юрисдикції. Зміст нотаріальної діяльності. Відміна нотаріальної діяльності від інших сфер юридичної практики. Правова основа діяльності нотаріату. Законодавство про нотаріат.

Система нотаріальних органів в Україні та їх компетенція. Організація нотаріату в Україні. Права та обов'язки нотаріуса. Права та обов'язки консульської установи при вчиненні нотаріальних дій. Державні нотаріальні контори і державні нотаріальні архіви. Приватна нотаріальна діяльність. Компетенція консульських установ щодо вчинення нотаріальних дій.

Принципи нотаріальної діяльності. Принцип законності при вчиненні нотаріальних дій. Принцип диспозитивності в нотаріальному процесі. Принцип повноти та обґрунтованості при вчиненні нотаріальної дії. Принцип безпосередності. Принцип нотаріальної таємниці.

Загальні правила вчинення нотаріальних дій. Місце вчинення нотаріальних дій. Строки вчинення нотаріальних дій. Оплата вчинюваних нотаріальних дій. Встановлення особи, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії. Визначення обсягу цивільної дієздатності фізичних осіб і перевірка цивільної правоздатності та дієздатності юридичних осіб. Перевірка повноважень представника фізичної або юридичної особи. Підписання нотаріально посвідчуваних правочинів, заяв та інших документів. Витребування відомостей і документів, необхідних для вчинення нотаріальної дії. Вимоги до документів, що подаються для вчинення нотаріальної дії. Вчинення посвідчувальних написів та видача свідоцтв. Відмова у вчиненні нотаріальної дії. Оскарження нотаріальних дій або відмови у їх вчиненні. Заходи, що вживаються нотаріусом при виявленні

порушення законодавства. Реєстрація нотаріальних дій. Видача дубліката нотаріально посвідченого документа.

Модуль 2. Нотаріальні дії консульських установ.

Нотаріальні дії консульських установ, спрямовані на посвідчення безспірних прав. Видача свідоцтва про право на спадщину. Видача свідоцтва про право власності на частку у спільному майні подружжя. Основні правила посвідчення правочинів. Посвідчення заповітів. Посвідчення доручень.

Нотаріальні дії консульських установ, спрямовані на посвідчення та засвідчення безспірних фактів. Засвідчення вірності копій (фотокопій) документів і витягів із них. Засвідчення справжності підпису на документах. Засвідчення вірності перекладу. Посвідчення фактів.

Нотаріальні дії консульських установ, спрямовані на збереження майна та документів, а також на надання документам виконавчої сили. Прийняття в депозит грошових сум і цінних паперів. Вчинення морських протестів. Вжиття заходів щодо охорони спадкового майна. Прийняття документів на зберігання. Вчинення виконавчих написів. Застосування законодавства іноземних держав.

4. Обсяг і структура навчальної дисципліни

4.1. Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквиуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Нотаріат				
		Тема 1. Світові системи нотаріату.	12	2	2	8

		Тема 2. Нотаріат як орган безспірної юрисдикції.	12	2	2	8
		Тема 3. Система нотаріальних органів в Україні та їх компетенція.	12	2	2	8
		Тема 4. Принципи нотаріальної діяльності.	12	2	2	8
		Тема 5. Загальні правила вчинення нотаріальних дій.	14	4	2	8
		<i>Разом</i>	62	12	10	40
		Модуль 2. Нотаріальні дії консульських установ				
		Тема 1. Нотаріальні дії консульських установ, спрямовані на посвідчення безспірних прав.	23	4	4	15
		Тема 2. Нотаріальні дії консульських установ, спрямовані на посвідчення та засвідчення безспірних фактів.	21	2	4	15
		Тема 3. Нотаріальні дії консульських установ, спрямовані на збереження майна та документів, а також на надання документам виконавчої сили.	14	2	2	10
		<i>Разом</i>	58			
		Усього годин / кредитів ECTS	120/4,0	20	20	80

4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	Лекції	Практичне заняття, семінарське заняття, колоквиуми тощо	Самостійна робота

1		Нотаріат як орган безспірної юрисдикції.	22	2		20
2		Загальні правила вчинення нотаріальних дій.	44	2	2	40
3		Нотаріальні дії консульських установ	54	2	2	50
		Усього годин / кредитів ECTS	120/4,0	6	4	110

5. Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Нотаріат та нотаріальні дії консульських установ» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне/письмове опитування, експрес-опитування, вирішення практичних завдань, участь у розробці кейсу, підготовка презентації, есе, реферату тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента у вивченні поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за чотирибальною шкалою (0, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквіумів.

- обов'язковою формою самостійної роботи студентів є підготовка підсумкової письмової роботи. Максимальна кількість балів за результатами захисту підсумкової письмової роботи – 20 балів.

- Формою підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти з

навчальної дисципліни є диференційований залік. Мінімальна кількість балів для отримання диференційованого заліку – 60 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль				Самостійна робота студентів	Підсумковий контроль Диференційов аний залік	Підсум кова оцінка знань
Практичні заняття						
Модуль № 1	Модуль № 2					
max 15	max 15			max 10	max 60	max 100

6. Критерії оцінювання результатів навчання

Вид контролю	Кількість балів	Критерії(за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум	Max 10	Результати опрацювання матеріалу високі, можлива незначна кількість несуттєвих помилок.
	5	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Підсумкова письмова робота	Max 20	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота не містить методологічних помилок, є посилання на джерела та власні висновки. При захисті продемонстровані глибокі знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	15	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота містить незначні методологічні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	10	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри, але з незначними помилками. Робота містить методологічні та змістовні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, але виникли проблеми з аргументації окремих понять та

		суджень у роботі, доведеність висновків.
	5	Робота оформлена з помилками та порушеннями кафедральних вимог щодо форми роботи. Робота містить методологічні та змістовні помилки, використано недостатню кількість джерел для обґрунтування дослідження та висновків. При захисті виникли труднощі щодо розкриття змісту теми, наведення аргументів стосовно окремих положень роботи та обґрунтованості і доведеності висновків.
	Min 0	Робота оформлена неналежним чином, без посилання на джерела та містить методологічні помилки. При захисті автор роботи не може продемонструвати знання з обраної теми, навести аргументацію понять та здійснити аналіз інформації. Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.
Диференційовани й залік	100	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах і концепціях навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з навчальної дисципліни й використання отриманих знань у практичній роботі.
	90	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	85	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих помилок. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	75	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки й суттєві неузгодженості у відповіді на запитання за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
	зараховано	70
60		1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на питання на запитання.

не зараховано	55	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.
---------------	----	---

7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання

Шкала підсумкового педагогічного контролю (диференційований залік)

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою для заліку	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	зараховано	90 – 100
B	Дуже добре – вищесередньогорівня з кількома помилками		80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але з значною кількістю недоліків		70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	не зараховано	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти

Закон України «Про нотаріат» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>

Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>

Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04#Text>

Віденська конвенція про дипломатичні зносини https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_048#Text

Віденська конвенція про консульські зносини https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_047#Text

Указ Президента України Про Консульський статут України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127/94#Text>

Закон України «Про дипломатичну службу» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text>

Наказ Міністерства закордонних справ України Про затвердження положення про консульський збір <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text>

Положення про дипломатичне представництво України за кордоном <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/166/92-%D1%80%D0%BF#Text>

Література

Основна література

1. Поповченко О. І. Енциклопедія захисту нотаріальної діяльності. – Х. : ФО-П Лисяк Л.С., 2020. – 448 с.
2. Фурса С.Я., Фурса Є.І., Бордюг Т.О., Фурса Є.Є. Нотаріальний процес. Інтерактивний курс (з практикумом). Підручник. Київ: Алерта, 2021. 480 с.
3. Принцип законності та обґрунтованості нотаріальних актів щодо посвідчення безспірних прав // LiberAmicorum Вячеслав Комаров / упоряд. Т. Комарова ; за ред. Т. Комарової. – Харків : Право, 2020. – С. 1147-1156.
4. Череватенко І. М. Принципи безпосередності та диспозитивності у нотаріальному провадженні щодо посвідчення безспірних прав / І. М. Череватенко // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 11. – С. 53-57.
5. Баранкова В. В. Поняття та межі нотаріальної таємниці // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2017. – № 4(94). – С. 192-219
6. Баранкова В. В. Реалізація спадкових прав: розмежування судової та нотаріальної юрисдикції // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2016. – № 5. – С. 119-130.

7. Коротюк О. В., Журавльов Д. В., Чижмарь К. І. Посвідчення нотаріусом фактів : загальна характеристика, зразки нотаріальних документів. – К. : ОВК, 2021. – 56 с.
8. Коротюк О. В. Виконавчі написи: зразки нотаріальних документів. – К.: ОВК, 2018. – 28 с.
9. Нотаріат в Україні: Книга 1. Організація нотаріату з практикумом: Підручник у трьох книгах / за заг. ред. д.ю.н., професора, заслуженого юриста України С. Я. Фурси. – 3-те вид., доповн. і перероб. – К.: Алерта, 2015. – 484 с.
10. Нотаріат : Підручник / В. В. Комаров, В. В. Баранкова. – Х.: Право, 2019. – 416 с.
11. Шутенко О.В. Нотаріат та нотаріальні дії консульських установ: впровадження змін щодо діяльності консульських установ при здійсненні нотаріальних дій// Scientific Journal «ScienceRise: Juridical Science» № 1(15)2021 р., С 20 -23.

Додаткова література

1. Законодавство України про нотаріат ХІХ - ХХІ століть / Журавльов Д.В., Чижмарь К.І., Коротюк О.В. – К.: ОВК, 2021. – 1802 с.
2. Іноземні документи в нотаріальній практиці / Коротюк О. В., Журавльов Д. В., Чижмарь К. І. – К.: ОВК, 2021. – 32 с.
3. Корнеєв Ю. В. Нотаріат в Україні : навчальний посібник. – Київ : Центр учбової літератури, 2019. – 120 с.
4. Череватенко І. М. Нотаріальне провадження щодо посвідчення безспірних прав : монографія / І. М. Череватенко. – Харків : Право, 2017. – 200 с.
5. Череватенко І. М. Правила визначення нотаріальної юрисдикції / І. М. Череватенко // Цивільний процес на зламі століть : матеріали наук-практ. конф. присвяч. 50-річчю заснування кафедри цивільного процесу. – Харків, 2016. – С. 154-157.

6. Чижмарь К. І., Журавльов Д. В. Нотаріальне діловодство. Правила ведення : практичний посібник. – Київ, 2019. – 252 с.
7. Фурса С. Я., Фурса Є. І., Дика А. О. Спир про право у цивілістичному процесі: нотаріат, суд, виконавче провадження : монографія. Київ : Алерта, 2021. – 288 с.
8. Баранкова В.В. Оскарження нотаріальних дій як складова системи судового контролю за нотаріальною діяльністю. Мала енциклопедія нотаріуса. 2018. № 4 (100). С. 86 – 100
9. Баранкова В.В. Предмет доказування у справах про відшкодування шкоди, заподіяної нотаріусами/ Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія», 2020, № 1, С. 21 – 27
10. Нотаріат в Україні : навчальний посібник / Нікітін Ю.В., Бичкова С.С., Чубенко А.Г. – 4-те вид., доп. і перероб. / за заг. ред. док. юрид. наук, проф. Ю. В. Нікітіна. – Київ: ВНЗ «Національна академія правління», 2016. – 586 с.

Інтернет-ресурси:

- Сайт Ради Європи - <http://www.coe.kiev.ua>
- Офіційний веб-портал Верховної Ради України - <http://rada.gov.ua/>
- Офіційний веб-портал Президента України - <http://www.president.gov.ua>
- Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України - <http://www.kmu.gov.ua>
- Офіційний веб-портал Верховного Суду - https://supreme.court.gov.ua/supreme/gromadyanam/perelik_sprav/
- Офіційний веб-портал Конституційного Суду України - <https://ccu.gov.ua/>
- Офіційний веб-портал Міністерства юстиції України - <https://minjust.gov.ua/>

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс
кафедри адміністративного права. URL:

[http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category
&id=605:administratyvna-protsedura&Itemid=1511](http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=605:administratyvna-protsedura&Itemid=1511)

-